

Valtakunnalliset lastensuojelupäivät®

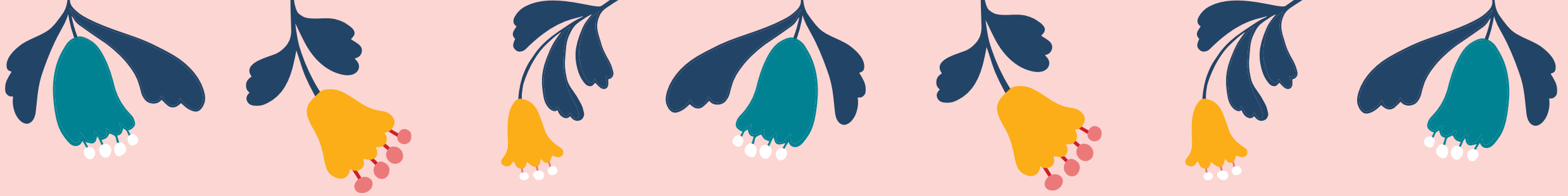
8.–9.10.2024

VÄLITÄ
ja
VAIKUTA

–
Vaikuttavaa lastensuojelua
rakentamassa

Mitä lastensuojelulla tavoiteltiin, mitä saatiin, miten tästä eteenpäin?

Tapio Rätty

**VÄLITÄ
ja
VAIKUTA**

Valtioneuvoston lapsipoliittinen selonteko VnS 2/1995 vp

- ”Pieni mutta kasvava joukko nuoria jää nykyisen palvelurakenteen ja säädösten vuoksi vaille tarvitsemaansa hoitoa ja kuntoutusta.
- Lastensuojelulaitoksissa ei kyetä auttamaan esimerkiksi kaikkia huumeita käyttäviä nuoria. Heitä palvelisi suljettu hoitoyksikkö, jossa yhdistyvät lastensuojelun, päihdehuollon ja lääketieteen asiantuntemus ja jonne nuori voitaisiin ääritilanteessa määrätä hoitoon tahdosta riippumatta.
- Samoin jotkut toistuvasti karkailevat nuoret tarvitsevat hoitokontaktin luomiseksi lyhyen jakson suljetussa hoitoyksikössä, jossa toimisi moniammatillinen ja erityisen pätevä henkilöstö.
- Vaikeimmin oireilevien nuorten hoidon onnistumista ei ole mahdollista turvata, koska nykyinen lainsäädäntö ei anna mahdollisuutta nuorten oikeusturvan takaavaan suljettuun hoitoon lastensuojeluyksikössä.
- *"Luodaan mahdollisuudet hoitaa alaikäisiä tahdonvastaisesti erityisessä lastensuojelun suljetussa toimintayksikössä."*

HE 225/2004 Lastensuojelulain muuttamiseksi (1983 Laki)

- **Sijaishuollon pakkotoimityöryhmä** (STM1998:22) katsoi, että suljettua hoitoa ei voi, ottaen huomioon perusoikeussäännökset ja Suomea sitovat ihmisoikeussopimusvelvoitteet, pitää perusteltuna eikä hyväksyttävänä.
- Rajoitustoimenpiteet lakiin
- Uusi rajoitustoimenpide erityinen huolenpito lakiin (EHO)
- **PeVL 5/2006** ”Erityisessä huolenpidossa on kysymys moniammatillisesta hoidon ja huolenpidon järjestämisestä. Edellytyksenä on, että huolenpito on lapsen erittäin tärkeän yksityisen edun kannalta välttämätöntä vakavan päihde- tai rikoskierteen katkaisemiseksi taikka lapsen henkeä, terveyttä tai kehitystä muutoin vakavasti vaarantavan käyttäytymisen takia.”
- Erityisellä huolenpidolla tulee pyrkiä lapsen kokonaisvaltaiseen hoitamiseen ottaen erityisesti huomioon lapsen psyykkisen hoidon tarve. Siten erityinen huolenpito ei saa olla säilyttävää tai rangaistusluonteista. Sen tulee olla kokonaisvaltaista hoidon ja huollon – huolenpidon – järjestämistä, jonka aikana pyritään *intensiivisellä työskentelyllä luomaan edellytykset lapsen tarpeet mahdollisimman hyvin huomioon ottavan vastaisen sijaishuollon järjestämiselle.*
- Erityisen huolenpidon luonne huomioon ottaen sitä voidaan järjestää vain lastensuojelulaitoksessa, jolla on riittävät ammatilliset ja muut valmiudet huolehtia erityisen huolenpidon toteuttamisesta. Lastensuojelulaitoksen käytettävissä on oltava lastensuojelulain mukaan erityisen huolenpidon järjestämiseksi riittävä moniammatillinen eli kasvatuksellinen, psykologinen, lääketieteellinen ja sosiaalityön asiantuntemus.
- Erityinen huolenpito edellyttää laitokselta siis riittäviä henkilöstöresursseja, moniammatillista työskentelyä ja toimivia rakenteellisia ratkaisuja.
- **Perhehoito jäi työryhmäselvityksen varaan!**

Lastensuojelulain kokonaisuudistus 2008

- Keskeisenä tavoitteena oli turvata lapsen oikeuksien ja edun huomioon ottaminen lastensuojelua toteutettaessa.
- Tavoitteena oli varmistaa lapsen ja hänen perheensä tarvitsemat tukitoimet ja palvelut erityisesti lapsen hyvinvointia tai kehitystä uhkaavissa tilanteissa sekä vanhempien tukeminen myös huostaanoton jälkeen.
- Lailla pyrittiin edistämään viranomaisten välistä yhteistyötä lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi sekä lapsi- ja perhekohtaisen lastensuojelun toteuttamisessa.
- Tarkoituksena oli parantaa lapsen ja vanhempien tai huoltajien oikeusturvaa erityisesti lastensuojeluun liittyvässä päätöksenteossa.

Lastensuojelulain kokonaisuudistus 2008

- Monialainen yhteistyö ja ehkäisevä lastensuojelu
- Lapsiperheitten toimeentulo, yksinhuoltajaperheitten asema, työllistyminen, verotus ja tulonsiirrot, kuntien leikkaukset sosiaalipalveluihin
- Terveystuon palvelujen ensisijaisuus 15 § ja terveydenhuoltolaki
- Taloudelliset tukitoimet, tarpeenmukaiset palvelut avohuollossa
- Asiakassuunnitelman merkitys
- Vanhemmuutta tukeva suunnitelma
- Lapsen etu
- Laitoksiin mitoitussäännökset- ei nimenomaisia koulutusvaatimuksia
- Oikeusturvan tehostaminen, päätöksentekoa koskevat säännökset, huostaanoton valmistelu, rajoitustoimia koskeva päätöksenteko, hallinto-oikeuksien rooli päätöksentekijänä, lapsen osallisuuden korostaminen, jälkihuoltoon koskevien säännösten tarkentaminen, valvontasäännökset, huostaanoton kesto, perheen jälleenyhdistämisvelvoite nimenomaisesti lakiin (LSL 4 § 3 mom)
- Rajoitustoimet lähes sellaisenaan lakiin, kuten HE 225/2004
- Oppilashuolto

Sosiaalihuoltolain muutos 2015

- Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamistyöryhmä 1.5.2009-30.6.2012 STM 2012:21
- Eesityksiä ei viety riittävästi lainsäädäntöön ja SHL pykälät rakennettiin epäselvästi ja puutteellisesti
- Yhteyksiä muuhun lainsäädäntöön ei säädetty tarkkarajaisesti
- Asiakkuuden alkamisessa/vireilletulossa yhteensovitusongelmia lastensuojelun kanssa
- Päätöksenteossa lukuisia ongelmia
- Lastensuojeluasiakkuuksien ”siivous”
- SHL muutoksen myötä myös lastensuojelulakia muutettiin- saatiin epäselvyyksiä ja tulkintaongelmia

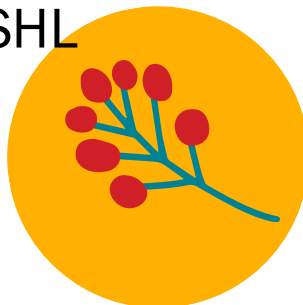
Lastensuojelun vaativan sijaishuollon uudistamistyöryhmän loppuraportti STM 2020:28

- Säädetään lastensuojelun sosiaalityöntekijöiden asiakasmitoituksesta
- Tarkennetaan avohuollon palveluja ja säädetään uusi tehostettu avohuollon tukitoimi, jotta lasten sijoituksen tarpeen syntymistä voidaan vähentää
- Sijaishuoltopaikan valintaa koskevaa sääntelyä täsmennetään ja sijaishuollon kuntouttavaa sisältöä vahvistetaan
- Integroidut mielenterveys-, päihde- ja vammaisuuteen liittyvät palvelut laitoksessa
- Vahvistetaan sijaishuoltoon sijoitetun lapsen oikeutta sosiaali- ja terveydenhuollon perus- ja erityispalveluihin
- Sijaishuollon aikaisten tukitoimien järjestäminen lapselle ja vanhemmille
- Määritellään vaativa sijaishuolto
- Selkeytetään erityisen huolenpidon jakson hoidollista ja kuntouttavaa sisältöä osana sijaishuoltoa
- Määritellään laissa Ehon järjestämistapa
- Lastensuojelulaitoksen henkilökunnan ammatillisia osaamisvaatimuksia tarkennetaan ja määritellään henkilöstöresurssit erityisen huolenpidon asumisyksiköihin
- Muutoksia ja tarkennuksia rajoitustoimenpiteisiin erityisesti vaativassa sijaishuollossa
- Rajoitustoimenpiteissä huomioidaan perustuslain 124 §:n mukainen julkisen vallan ja merkittävän julkisen vallan käyttö
- Säädetään rajoitustoimenpiteistä, joilla suojellaan päihteitä käyttävän lapsen henkeä, terveyttä ja kehitystä
- Täsmennetään lastensuojelun jälkihuollon sisältöä
- HE luonnos!

Sijaishuollon kustannukset ja määrät

- 2008 osuus sote kuluista 6,8 %
- **Netto**kustannukset lastensuojelun ja lapsiperheiden sosiaalipalveluissa **894** milj
- 2020 7,9 % ja **1577** milj, **netto**
- 2023 **1825** milj, **netto**, josta sijaishuolto ja sijoitus n, 1 mrd **netto**
- Lastensuojelun avohuolto, lastensuojelun muu sosiaalityö, valvonta ym., 413,9 milj **netto**
- Lasten muut sosiaalipalvelut 472 miljoonaa **netto**
- **Kustannukset jatkavat nousua**
- **2008** n. 10 000 lasta huostassa, kiireellisesti sijoitettuna n. 2000 lasta
- Sijoitusten määrät **2023** tasossa eivät ole nousseet siten kuin kustannukset. Kodin ulkopuolelle sijoitettuja yhteensä n. 17 300
- Kiireellisiä sijoituksia n.5000, toistuvat sijoitukset, teinit (13-15 v ja **erit.(16-17v)**)
- Huostaanottojen lopettaminen **vain 4 %**
- Sukupuolijakauma aika tasan. Poikia jonkin verran enemmän (0-17 v)
- Notkahdus määrissä 2015-2016 (SHL muutos ja sen tavoitteet)
- Sijaishuoltopaikkojen muutoksia

Hallitusohjelma VN periaatepäätös nuoriso- ja jengirikollisuuden ehkäisemisen ja torjumisen toimenpideohjelmasta vuosille 2024-2027

- **Toimenpide 8:** Selvitetään vakavasti väkivaltaisten nuorten hoito- ja kuntoutusketjun toimivuus ja ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin. Vastuu- ja yhteistyötahot: STM, THL ja muut keskeiset toimijat
Aikataulu: 2025–2028
- **Toimenpide 9:** Yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa koordinoidaan lastensuojelulakiin tarvittavat, lapsia turvaavat lainsäädäntömuutokset, joilla alle rikosvastuun olevien lasten rikoskierre saadaan katkaistua (mm. valmisteluryhmä vakavasti päihteitä ja väkivaltaa käyttäviä ja rikoksia tekeviä alaikäisiä ja nuoria koskevan lastensuojelulainsäädännön uudistamiseksi (VN/5997/2024)). Selvitetään muiltakin osin tarve lisätoimille nuorten vakavan rikospolun katkaisemiseksi ja törkeän rikollisuuden torjumiseksi. Vastuu- ja yhteistyötahot: STM, SM, OM, OKM, VM; 2024–2025; **STM työryhmä, HE syksy 2025.**
- **Toimenpide 10:** Tarkastellaan sosiaaliviranomaisten toimivaltuuksia sijaishuollossa olevien lasten karkaamisten estämiseksi ja jo karanneiden lasten palauttamiseksi. Veloitetaan viranomaiset aktiiviseen yhteistyöhön sekä varmistetaan riittävä toimivalta ja keinovalikoima, jotta sijoitettu tai huostaanotettu kadonnut lapsi löydetään nopeasti, saadaan palautettua ja karkaaminen estettyä. Vastuu- ja yhteistyötahot: STM, SM, OM, VM; vuonna 2024; **STM työryhmä, HE syksy 2025.**
- **Toimenpide 18:** Selvitetään keinoja sitouttaa lapsi tai hänen huoltajansa osallistumaan lastensuojelun avohuollon tukitoimenpiteisiin ja ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin tämän varmistamiseksi. Vastuu- ja yhteistyötahot: STM, OM; arvioidaan osana lastensuojelulain kokonaisuudistuksen valmistelua (TP 9) v. 2024–2025. **Tavoitteena HE syksy 2025.**
- **Riihipäätös:** ”Hallitus laatii erillisen lapsiin ja nuoriin liittyvän toimenpidepaketin, jolle osoitetaan pysyvästi 5 miljoonaa euroa. Pakettiin sisältyy lapsiasiainvaltuutetun esittämän lastensuojelun hybridimallin kehittäminen”

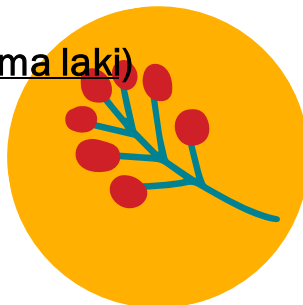
Lastensuojelulain kokonaisuudistus

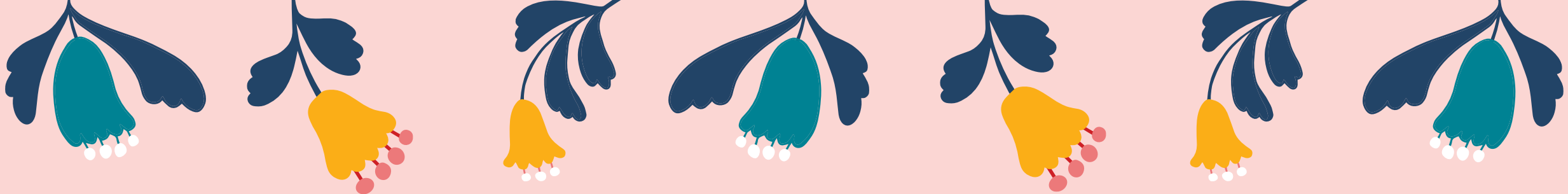
- **Sosiaalipalvelureformi?** (Hallitusohjelmakirjaus)
- Edistetään varhaista tukea, moniammatillista lapsiperhetyötä ja lastensuojelun avopalveluita painottavaa palvelurakennetta (Hallitusohjelmakirjaus).
- **Mitä saatu aikaan ja mitä edessä?**
- Jälkihuolto-oikeutta kavennettu lain muutoksella
- Kelpoisuusasetus, HE 132/2024
- Sosiaalityöntekijän mitoitusäännös tarkastelussa?
- Rajoituksia ja toimivaltuuksia lisää? (Hallitusohjelmakirjaus)
- Hatkat- lapsen kiinniotto? (Hallitusohjelmakirjaus)
- Paljon palveluja tarvitsevat lapset- suljettua hoitoa? (Hallitusohjelmakirjaus)
- Adoptio ja huostaanotto? (Hallitusohjelmakirjaus)
- Toimeentulotukilakiin mittavia leikkauksia?

Mitä siis pitäisi/voisi (kustannusneutraalisti) välttämättä tehdä?

- LSL
- Tavoitteena oltava: vähentää/lyhentää sijoitusten määrää ja kestoja
- Tavoitteena oltava: kehittää ja tehostaa avohuollon ja sijaishuollon sisältöä ja vaikuttavuutta
- Sosiaalityöntekijän tehtävät tarkasteluun
- Vanhemmuutta tukeva suunnitelma pakolliseksi
- Hoito- ja kasvatussuunnitelma myös perhehoitoon
- Asiakassuunnitelmasäännöksiin tehtävä muutoksia
- Perheen jälleenyhdistämisen korostaminen laissa
- Sijaishuollon muodot!!!
- Rajoitustoimenpiteitten tarkastelu- mutta järkevästi! Tuettava tarpeenmukaisen sijaishuollon järjestämistä!
- Lapsen tutkimukseen määräämistä koskeva säännös (muutos)
- Lastensuojelulakiin oma virka-apusäännös
- HV- alueiden ja toimintayksikköjen oman koulutuksen ja perehdytyksen järjestämisen korostaminen
- Jälkihuoltosäännöksen sisällöllinen kehittäminen
- Teknisiä muutoksia lakiin (SHL 2015 muutoksesta johtuen)
- SHL
- Vahvennetaan säännösten monialaista yhteistyötä erityisesti avohuollossa. Myös sijaishuollossa
- Monialainen suunnitelma pakolliseksi säännöksessä (muokattava) tarkoitetuissa tilanteissa
- palveluntarvetta koskevaa säännöstä muutettava
- Sosiaalihuollon asiakkuus/Is- asiakkuus arvioitava uudestaan
- Sosiaalihuoltolain mukainen päätöksentekosäännös korjattava
- **Muu lainsäädäntö**
- Vastaantulosäännökset lakeihin: esim. terveydenhuoltolaki (tarkennus), varhaiskasvatuslaki, perusopetuslaki, oppilashuoltolaki ja toimeentulotukilaki
- Yliopisto- ja muun koulutuksen sisällöllinen kehittäminen
- Valvonnan/omavalvonnan kehittäminen lastensuojelulaissa ja valvontalaissa. Erityisesti osallisuus!
- Perhehoidon valvonta lakiin (lastensuojelulaki tai oma laki)

KIITOS

TAPIO RÄTY KOULUTUS
koulutus@tapioraty.fi

VÄLITÄ
ja
VAIKUTA

